

ניתוח ממצאי סקר

מימון בעסקים קטנים ובינוניים

יולי 2023

לשאלות והערות על פרסום זה ניתן לפנות לעורך הדוח, ד"ר ניר בן אהרון, מנהל יחידת המחקר, המדיניות והקשרים הבין לאומיים בסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים
nir.benaharon@economy.gov.il

תקציר מנהלים

דוח זה מבוסס על סקר שביצעה הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים בשנת 2022 בקרב 499 עסקים. הסקר בדק סוגיות שונות של מימון, כגון הביקוש של עסקים לאשראי מול היצע האשראי שניתן להם על ידי גורמי המימון. הסקר משווה סוגיות אלו עם מאפיינים שונים של העסק, כגון השינוי בהיקף הפעילות של העסק, האם בעלי העסק שקלו לסגור אותו, גודל העסק, ענף הפעילות.

מבין כלל העסקים במשק, רוב העסקים (54%) היו צריכים מימון חיצוני באמצעות הלוואות או באמצעות הגדלת מסגרות האשראי שלהם בשנת 2022. ככל שהעסק גדול יותר, הסבירות שהוא נזקק למימון חיצוני גדולה יותר. מבין העסקים שהיו צריכים מימון חיצוני, 28% לא קיבלו את המימון שהיו צריכים, לא בהלוואות ולא בהגדלת מסגרת האשראי ויש חשש שיכנסו (או שנכנסו כבר) למחנק אשראי. 20% אחרים, מאלו שהיו צריכים מימון, לא קיבלו אמנם הלוואה, אך קיבלו הגדלה של מסגרת האשראי שלהם. מבין העסקים שהיו צריכים מימון, ל-37% ירד היקף הפעילות העסקית בשנה האחרונה ול-34% היקף הפעילות עלה. ככל שהעסק גדול יותר גם הסבירות שהיקף הפעילות שלו עלה גבוהה יותר. הסיבה השכיחה ביותר לצורך בהלוואות (39%), היא הרחבת הפעילות העסקית, ואילו הסיבה השכיחה ביותר להגדלת מסגרת האשראי של העסק היא צורך במימון להון חוזר, או עקב בעיה בתזרים המזומנים (53%). היקף ההלוואה השכיחה ביותר הוא בין 50 ל-150 אלף שקל.

בשעה שבשנת 2021 היצע האשראי לעסקים קטנים ובינוניים היה מושפע מאוד מהקרח להלוואות בערבות מדינה, הרי שב-2022 עסקים פנו פחות לקבל הלוואות מהקרח ובמקומן חזרו לבקש אשראי חוץ בנקאי ומקורות מימון פרטיים (18% ו-16% בהתאמה). יש ב-2022 גידול בשיעור העסקים שזקוקים למימון (הלוואות ומסגרות אשראי) אך לא מקבלים אותו. שיעור זה היה 23% ב-2019, גדל ל-25% ב-2021 והמשיך לגדול ל-33% ב-2022. מבין העסקים שמעוניינים להגדיל את כמות האשראי שלהם, רק 50% מצליחים להגדיל אותו בפועל. ל-8% ממי שצריך יותר אשראי כמות האשראי בפועל ירדה ולשאר (42%) כמות האשראי לא השתנתה. בסך הכול בשנת 2022 נראה שיש פחות עסקים, שצריכים יותר אשראי אך לא יכולים להגדיל אותו, ביחס לשנת 2021. חוסר היכולת של עסקים לקבל אשראי בולט יותר בקרב עסקים שהיקף הפעילות שלהם לא עלה, אם כי גם עסקים שהיקף הפעילות שלהם עלה מתקשים לגייס מימון, ו-26% מהם לא קיבלו את המימון שביקשו. ככל שהעסק גדול יותר, הסיכוי שהוא יקבל מימון גדול יותר, בשעה ש-30% בלבד מהעסקים, בגודל 0 – 4 עובדים, שהיו צריכים מימון, קיבלו מימון מלא, שיעור זה עולה ל-50% בקרב העסקים שגודלם מעל 20 עובדים. במקביל, 42% מהעסקים, בגודל 0 – 4 עובדים, שהיו צריכים מימון, לא קיבלו מימון כלל, ושיעור זה יורד ל-20% בקרב עסקים שגודלם מעל 20 עובדים.

בבדיקה של הגורמים המשפיעים על הסיכון של עסקים להגיע למחנק אשראי נמצאו הגורמים הבאים שמגדילים סיכון למחנק אשראי: מצב בו היקף הפעילות של העסק ירד או נשאר ללא שינוי בהשוואה לשנה קודמת, ועסקים "צעירים" בהשוואה לעסקים ותיקים. בנוסף ככל שהעסק יותר גדול יש סיכוי נמוך יותר שהוא יהיה במחנק אשראי.

תוכן העניינים

1.....	רקע
1.....	הביקוש לאשראי
2.....	מאפייני האשראי השונים
2.....	הסיבות לצורך במימון
5.....	היצע האשראי
7.....	מחנק אשראי – מודל רב משתני
9.....	נספח 1 : מתודולוגיה
10.....	נספח 2 : אופן חישוב שיעור העסקים שזקקו להלוואה ב-2022
11.....	נספח 3 : הסבר לאופן בניית משתנה מחנק אשראי
13.....	נספח 4 : תוצאות המודל הסטטיסטי
14.....	נספח 5 : שאלון

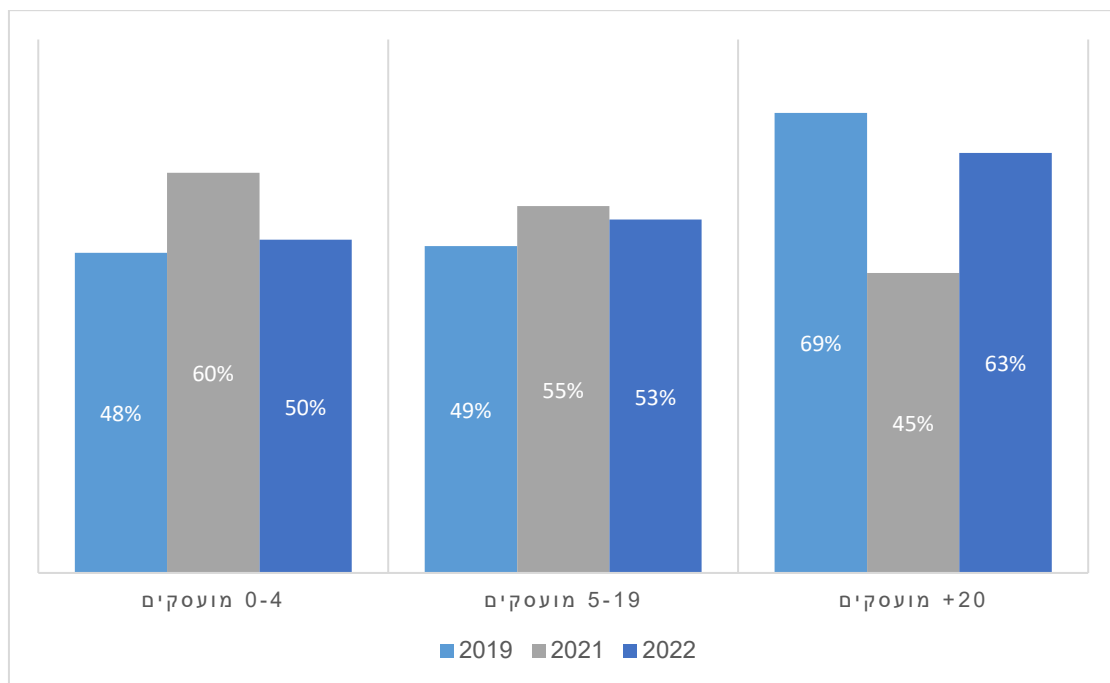
רקע

הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה מבצעת בכל שנה סקר עסקים כדי ללמוד על הצרכים של עסקים קטנים ובינוניים בכל הנוגע לאשראי ומימון. בסקר בו נבדק הביקוש של העסקים להלוואות או להגדלה של מסגרת האשראי, מקורות המימון לאשראי, הסיבות ללקיחת הלוואה ועוד. דוח זה מבוסס על סקר שביצעה הסוכנות ב-2022 ועליו השיבו כ-500 עסקים וכן על השוואה של הממצאים לנתונים מסקרים דומים קודמים שבוצעו ב-2021 וב-2019. מידע נוסף על המתודולוגיה מופיע בנספח 1. להלן מובאים ממצאי הסקר.

הביקוש לאשראי

מעט מעל למחצית מכלל העסקים במשק נזקקו ב-2022 למימון (54% מסך העסקים, בהשוואה ל-56% ב-2021)¹. כאשר בוחנים את הצורך במימון לפי קבוצות גודל של עסקים ולפי שנים, ניתן לראות שבעסקים זעירים (0-4 מועסקים) ב-2019 מעט פחות ממחצית נזקקו לאשראי, ב-2021 השיעור עלה ל-60% מהעסקים וב-2022 ירד חזרה ל-50%. בעסקים עם 5-19 עובדים השיעורים הם סביב מחצית מהעסקים בכל אחת מהשנים ובעסקים עם +20 עובדים יש מגמה הפוכה בין השנים בהשוואה לעסקים הזעירים. בעסקים הבינוניים (+20) ב-2019 קרוב ל-70% נזקקו לאשראי, ב-2021 השיעור ירד ל-45% וב-2022 הוא עלה ל-63%.

תרשים 1 – שיעור העסקים שצריכים מימון (לפי קבוצות גודל)

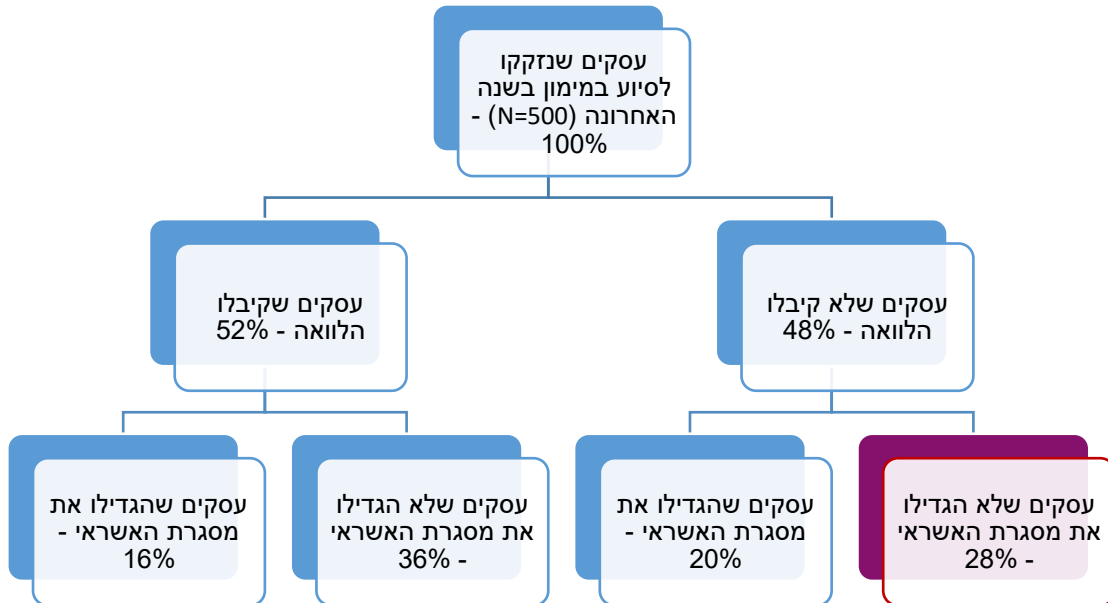

¹ הסבר לאופן החישוב מוצג בנספח המתודולוגיה

מאפייני המימון השונים

כאמור, 54% מהעסקים שנבדקו בסקר נזקקו לסיוע במימון (אשראי). עסקים אלו נשאלו האם הם פנו לקבלת הלוואה חד פעמית ו/או ביקשו להגדיל את מסגרת האשראי של העסק. מבין העסקים שזקקו למימון 52% קיבלו הלוואה², כשליש מהם גם הגדילו את מסגרת האשראי. 20% מהעסקים לא קיבלו הלוואה אך הגדילו את מסגרת האשראי ו-28% מהעסקים שזקקו למימון לא קיבלו הלוואה ולא הגדילו את מסגרת האשראי. בקרב 28% אלו קיים חשש משמעותי למחנק אשראי.

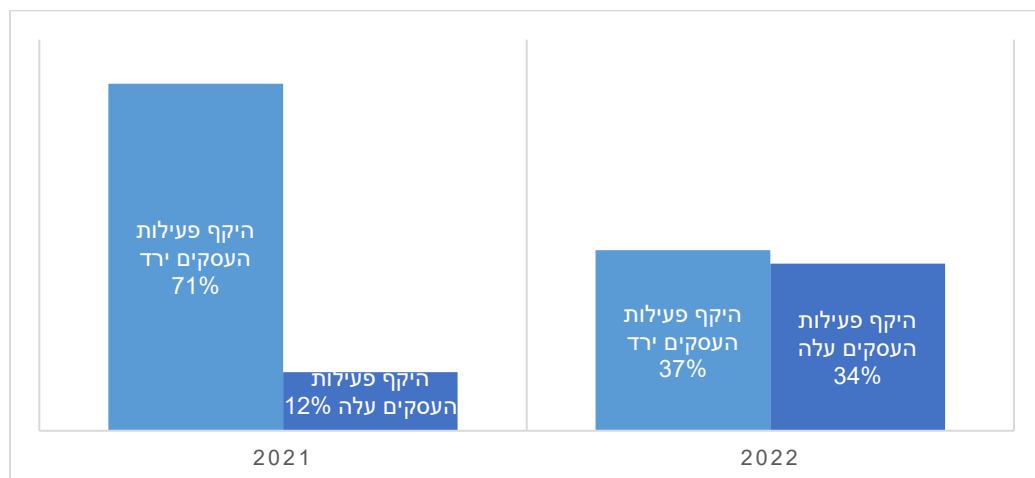
תרשים 2 – ביקוש להלוואות וביקוש למסגרות אשראי בקרב עסקים שנזקקו למימון, והמענה שהם קיבלו

הסיבות לצורך במימון

בסקר של 2022 ניתן לראות שיש יותר עסקים שמדווחים על עליה בהיקף הפעילות ופחות עסקים שמדווחים על ירידה בהיקף הפעילות, ביחס לדיווח מקביל בשנת 2021. לדוגמה, 37% מהעסקים דיווחו על ירידה בהיקף הפעילות ב-2022 בהשוואה ל-71% ב-2021 (תרשים 3).

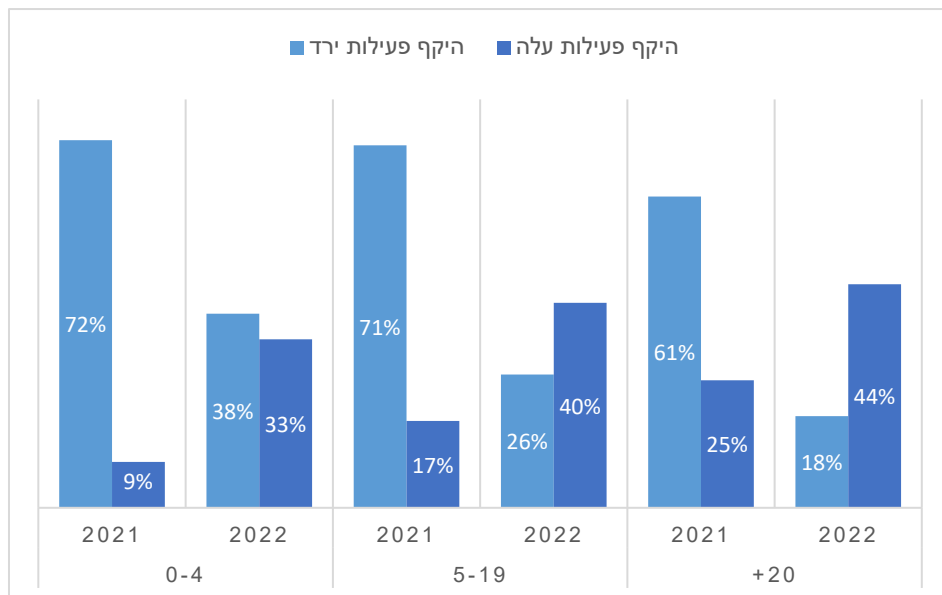
תרשים 3 – שינוי בהיקף הפעילות של העסק ביחס לשנה קודמת

² לעיתים העסקים לא קיבלו את כל סכום הלוואה שביקשו

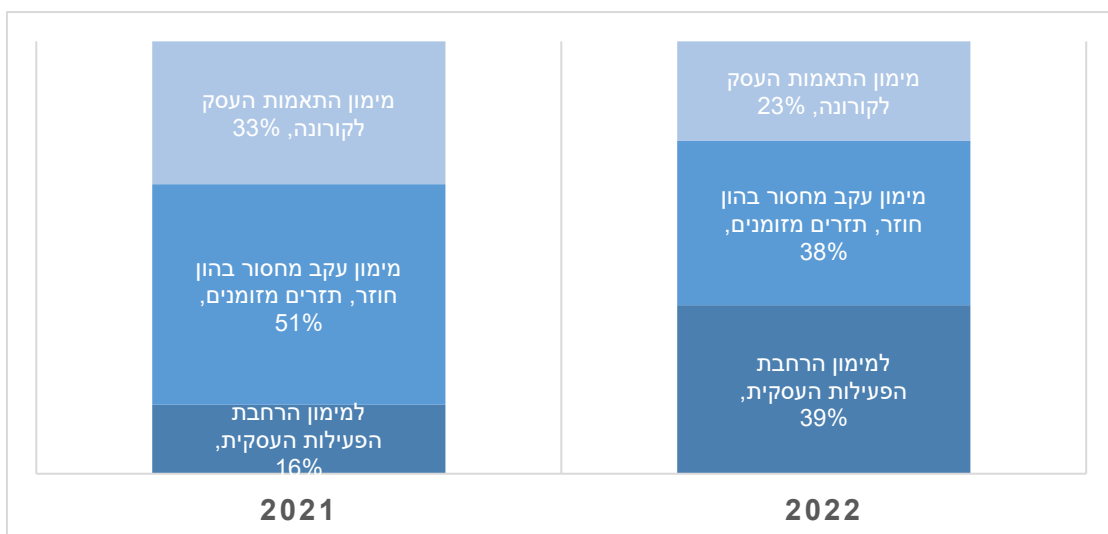
בבדיקה לפי גודל העסקים, ניכר קשר חיובי בין גודל עסק לבין גידול בהיקף הפעילות של העסק (תרשים 4).³ בשעה שב-2021 בכל קבוצות הגודל יותר עסקים דווחו על ירידה בהיקף הפעילות מאשר על עליה, הרי שב-2022, רק בקרב עסקים בקבוצת הגודל 0 – 4 יותר עסקים דווחו על ירידה מאשר על עליה בהיקף הפעילות, וגם זה בהפרש נמוך בהרבה מזה שהיה ב-2021.

תרשים 4 – שינוי בהיקף הפעילות של העסק (לפי גודל)

בעלי העסקים שביקשו וקיבלו הלוואות נשאלו מה הייתה הסיבה לצורך שלהם במימון. ב-2021 הסיבות העיקריות לצורך במימון היו מימון עקב מחסור בהון חוזר או תזרים מזומנים, ומימון התאמות העסק לקורונה. ב-2022 39% מהביקוש של העסקים למימון היה לצורך הרחבת הפעילות העסקית. עלייה בשיעור העסקים שהיקף הפעילות שלהם עלה בין 2021 ל-2022 יכולה לשמש כהסבר לעלייה בשיעור העסקים שנזקקו למימון לצורך הרחבת הפעילות העסקית.

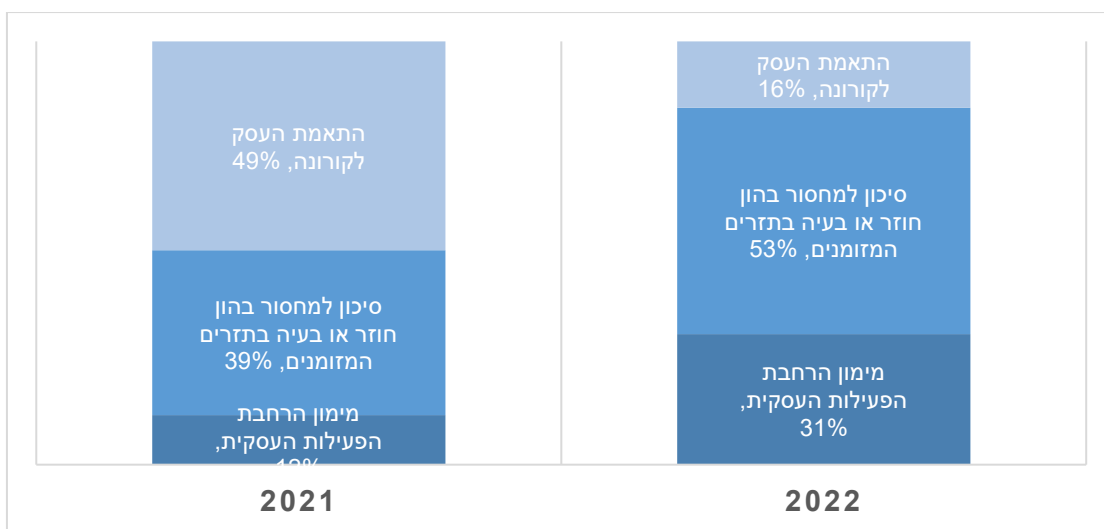
תרשים 5 – הסיבות לצורך במימון – הלוואה

³ ממצא דומה עלה גם מסקר העסקים התקופתי שביצעה הסוכנות בסמוך לביצוע סקר האשראי עליו מבוסס דוח זה.

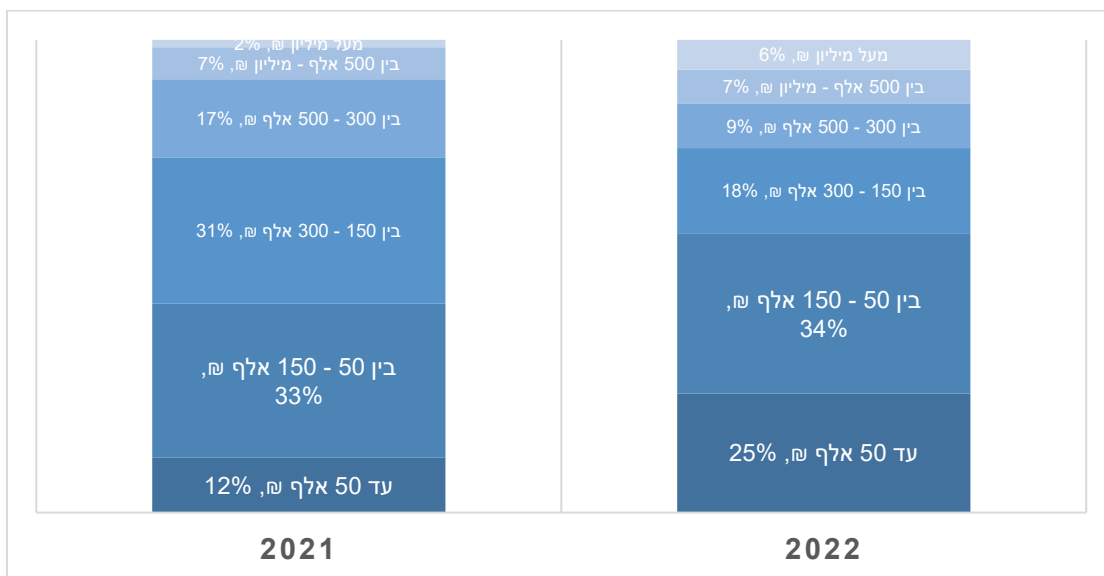
הגדלת מסגרת האשראי ב-2021 במחצית מהעסקים, הייתה לצורך התאמת העסק לקורונה בעוד שב-2022 הסיבה העיקרית היא מחסור בהון חוזר או בעיה בתזרים המזומנים.

תרשים 6 – הסיבות לצורך במימון – הגדלת מסגרת אשראי

ההלוואה הממוצעת שעסק לוקח עומדת על כ-250 אלף שקל. עסקים שלוקחים אשראי לצורך הרחבת הפעילות העסקית לוקחים הלוואה בשיעור ממוצע של כ-300 אלף שקל, עסק שלוקח הלוואה עקב מחסור בהון חוזר או תזרים מזומנים לוקח הלוואה ממוצעת של 136 אלף שקל, ועסקים שלקחו הלוואה להתאמת העסק לקורונה לקחו הלוואה של 168 אלף שקל בממוצע. ב-2022 ניתן לראות מגמה של גידול בהיקף ההלוואות הקטנות על חשבון ההלוואות בגודל בינוני (150 – 300 אלף שקל). ייתכן שהדבר קשור להשפעה של הקרן להלוואות בערבות מדינה שחילקה בשנתיים הקודמות הלוואות שהיקפן גדול יחסית. לדוגמה, רבע מהעסקים לקחו הלוואה עד 50,000 שקל בהשוואה ל-12% ב-2021.

תרשים 7 – גובה ההלוואות

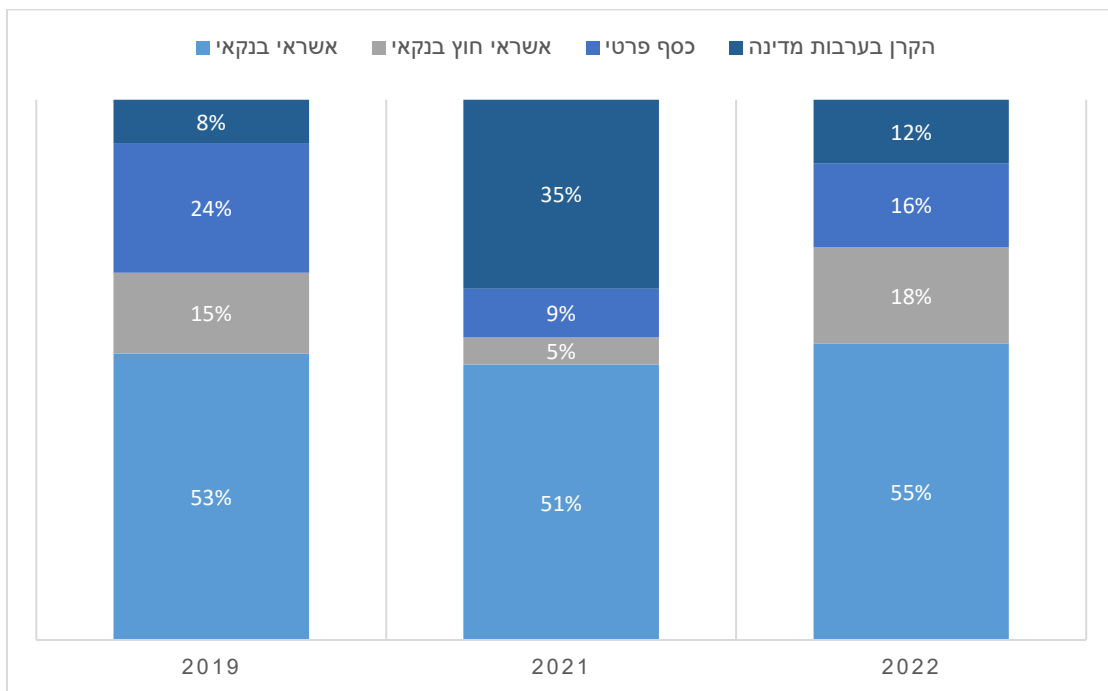

היצע האשראי

באופן מסורתי היצע האשראי של עסקים קטנים ובינוניים הוא ממערכת הבנקים המסחריים. בשנת 2020 ו-2021 עקב משבר הקורונה, הוגדלה הקרן להלוואות בערבות מדינה להיקף של יותר מפי 10 כדי לתמוך בעסקים שנמצאים בקשיים. בהתאם השיעור של הלוואות דרך הקרן בערבות מדינה עלה מ-8% בשנת 2019 ל-35% בשנת 2021, וזאת על חשבון שאר המקורות להלוואות. בשנת 2022 חוזר האשראי להיות מבוסס פחות על ערבות מדינה ויותר על אשראי עסקי רגיל. האשראי החוץ בנקאי חזר לגדול, ושיעורו בשנת 2022 גבוה יותר מזה שהיה ב-2019, ואילו המימון הפרטי חזר לגדול, אולם לשיעור נמוך יותר מזה שהיה ב-2019.

בסקר שנערך בשנת 2019 אחוז גבוה של עסקים ציינו שמקורות האשראי שלהם היו גופי אשראי חוץ-בנקאי וכסף פרטי (תרשים 9). ב-2021 הצטמצמו שני מקורות מימון אלה, ואילו הפניות לקרן להלוואות בערבות מדינה גדלו בשיעור ניכר (מ-8% ל-35%, בהתאמה). ב-2022 שיעור העסקים שלקח הלוואה מהקרן בערבות מדינה ירד משמעותית ל-12% ועסקים רבים פנו שוב למקורות אשראי חוץ בנקאי ולכסף פרטי.

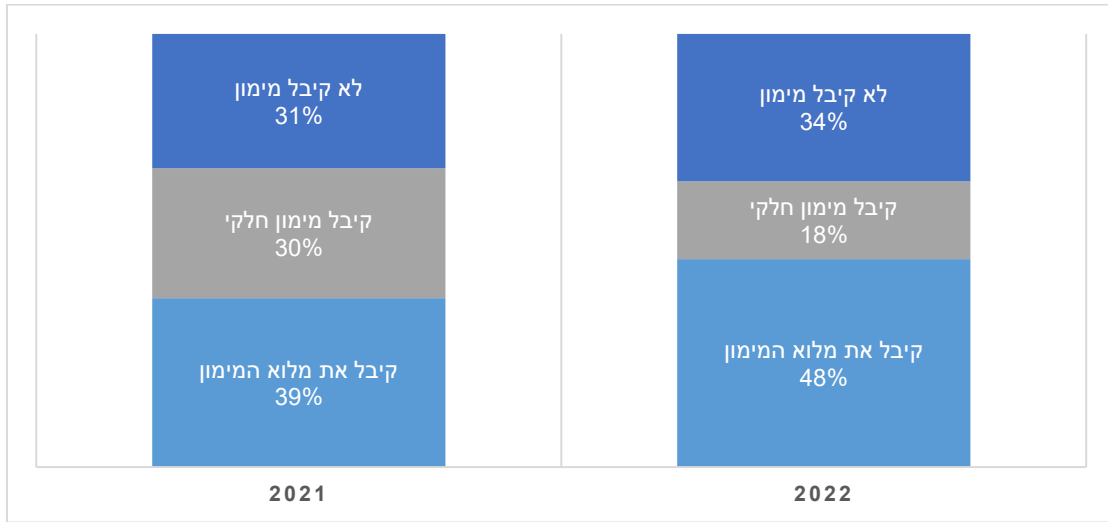
תרשים 8 – המקור אליו פנו העסקים לבקשת מימון

עסקים שדיווחו שביקשו הלוואה נשאלו אם קיבלו את מלוא המימון שנזקקו לו. מתוצאות הסקר ניתן לראות שכשליש מהעסקים לא קיבלו כלל את ההלוואה שביקשו, שיעור זה עלה קצת ביחס לשנת 2021 (תרשים 9). שיעור העסקים שקיבלו הלוואות נמוכות ממה שביקשו ירד בשנת 2022 וזאת לצד גידול בשיעור העסקים שקיבלו את מלא סכום ההלוואה שביקשו.⁴

⁴ עקב שינוי בשאלות, לא ניתן לבצע השוואה דומה לשנת 2019. הנתון מתייחס להלוואות בלבד, לאחר הורדה של מימון מכסף פרטי, והורדה של עסקים שלא ניתן היה להסיק מתשובתם לגבי הביקוש או ההיצע של הלוואות.

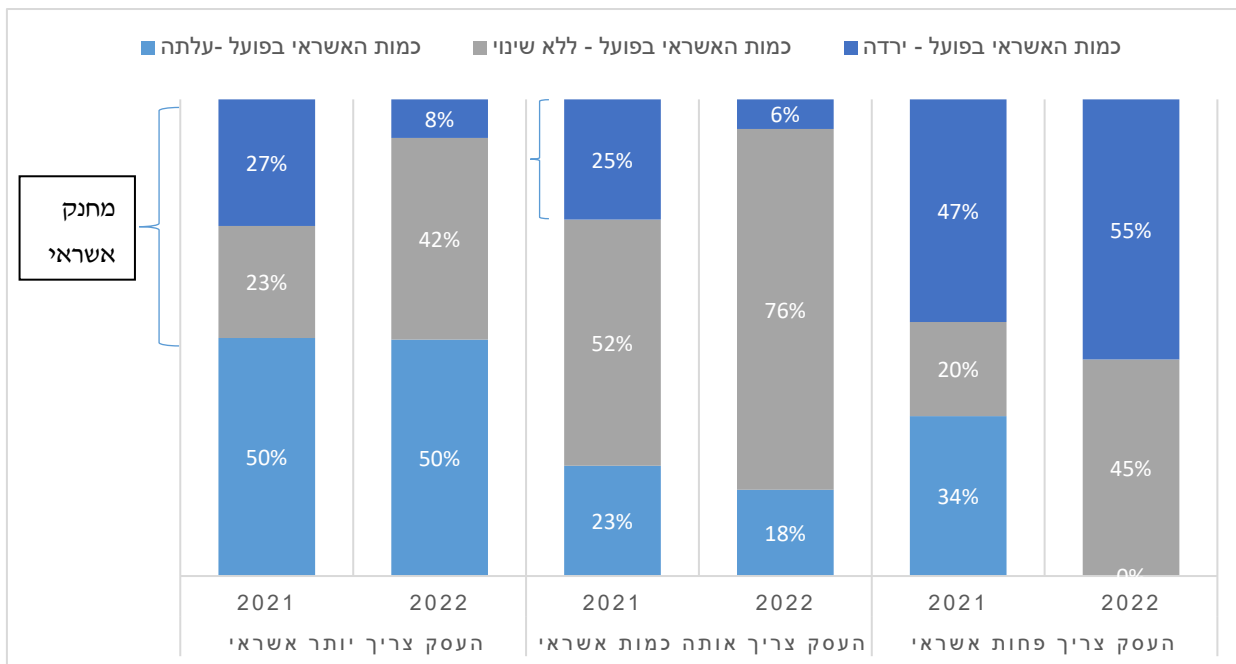
תרשים 9 – פערים בין ביקוש להלוואות ובין היצע ההלוואות 2021 - 2022

מהממצאים ניתן לראות שכאשר היקף פעילות של העסקים עולה, יש להם סיכוי גבוה יותר להגדיל את כמות האשראי וכשהיקף הפעילות יורד הסיכוי שלהם לקבל מימון יורד והסיכוי למחנק אשראי גדל (תרשים 10).

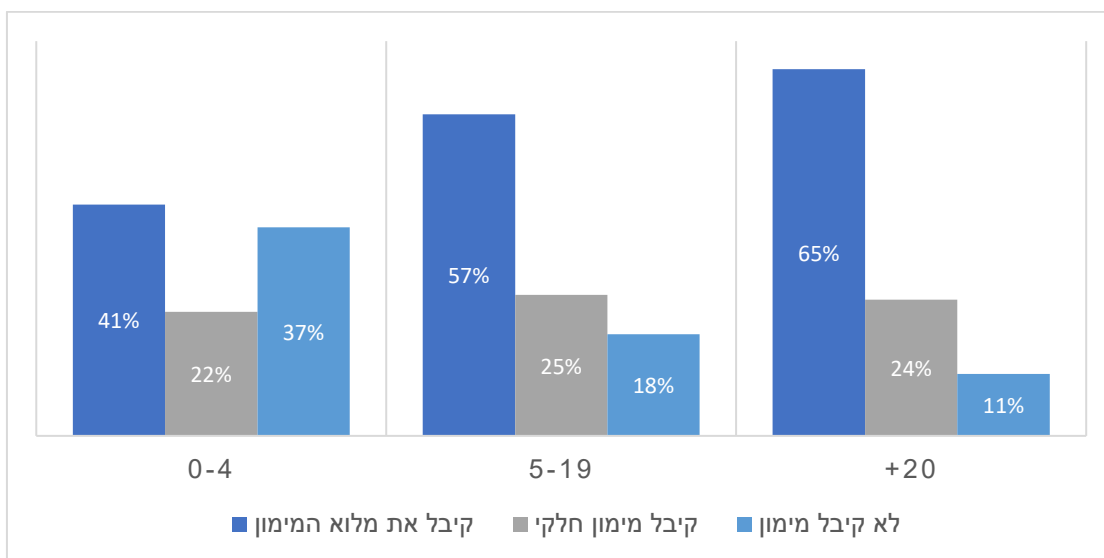
בקרב מחצית מהעסקים שדיווחו ב-2021 וב-2022 שנוקקו ליותר אשראי, בפועל כמות האשראי נשארה ללא שינוי או ירדה. מבין העסקים שהיו צריכים אותה כמות אשראי כמו בשנה הקודמת, לרבע מהעסקים ב-2021 כמות האשראי ירדה בפועל, וב-2022 רק ל-6% היא ירדה.

תרשים 10 - מחנק אשראי של עסקים על פי כמות אשראי שהעסק היה צריך וכמות האשראי בפועל שקיבל

נראה שברוב קבוצות הגודל של העסקים, היו לעסקים שביקשו מימון ב-2022 יותר אפשרויות להשיג מימון ביחס למצבם ב-2021. אולם לקבוצת העסקים הזעירים, שמעסיקים 1 - 4 מועסקים, יש כנראה קושי גדול יותר בהשגת מימון מאשר לשאר העסקים, ויכול להיות שקבוצה זו חווה מתנק אשראי (תרשים 11).

תרשים 11 – גודל העסק והיקף המימון שהוא קיבל (2022)

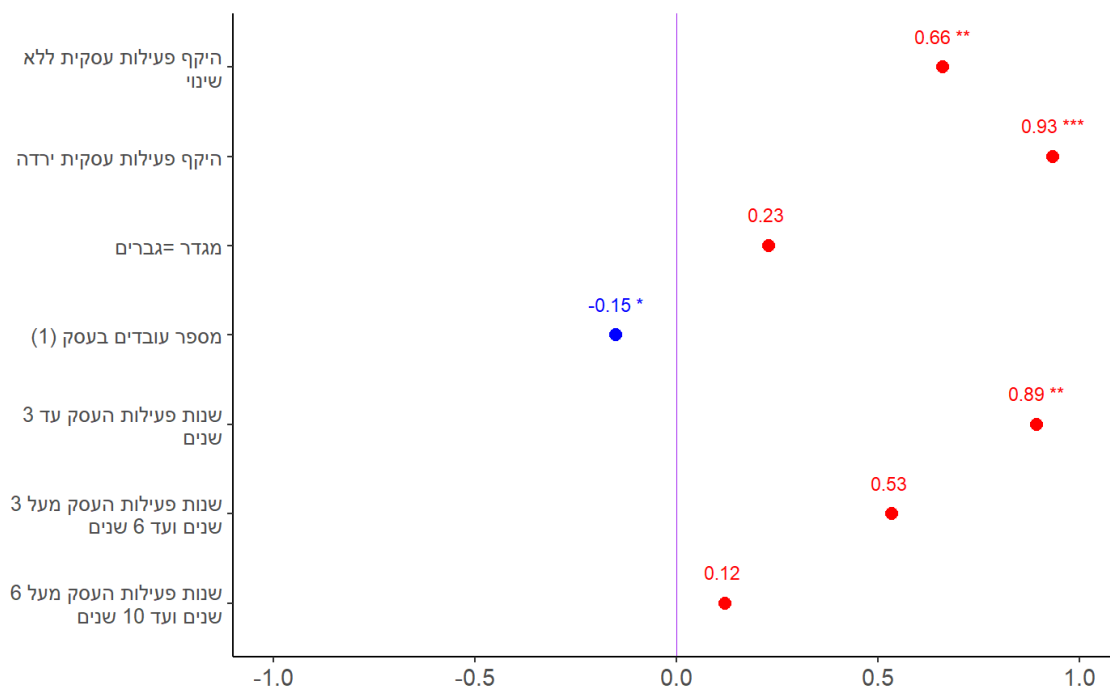
מחנק אשראי – מודל רב משתני

מחנק אשראי הוא הפער שבין האשראי שהעסק צריך לבין מה שהוא מקבל בפועל. מחנק האשראי בעסקים חושב באמצעות ניתוח התשובות לשאלות: כמה אשראי העסק היה צריך? ומה כמות האשראי שלו בפועל? איזה מימון הוא קיבל? והאם קיבל את מלוא המימון שביקש או רק חלק מהמימון?. לצורך הבדיקה נבנה משתנה של מחנק אשראי⁵ בהתייחס לארבעת השאלות כך שהדרוג הנמוך ביותר ("1") הוא של עסקים ללא מחנק אשראי – עסקים שקיבלו הלוואה, הגדלה של מסגרת אשראי או שניהם, לא נראה שהעסק צריך יותר אשראי ממה שיש לו בפועל, והוא קיבל את המימון שביקש. דרוג מחנק האשראי החמור ביותר ("8") הוא – כאשר העסק היה צריך יותר אשראי אך הוא לא קיבל הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי, וכמות האשראי בפועל של העסק קטנה בלפחות שתי דרגות ממה שהוא צריך (לדוגמה, צריך יותר אשראי וכמות האשראי בפועל ירדה). תרשים 12 מציג תוצאות של מודל רגרסיה לינארית שהרצנו. המשתנים מוצגים בצד שמאל, וכאשר המשתנה תורם למחנק אשראי, ערכו גדול מ-0, ונקודה אדומה מימין לקו ה-0 (הקו האנכי הסגול) מייצגת אותו. הכוכביות מתארות את רמת המובהקות של השפעת המשתנה על מחנק האשראי. כאשר המשתנה מקטין את ההסתברות למחנק אשראי, הנקודה שמייצגת אותו כחולה, הערך שלה שלילי, והיא מוצגת משמאל לקו ה-0. ניתן לראות שכאשר היקף הפעילות העסקית יורד או נשאר ללא שינוי, בהשוואה לעסקים בהם היקף הפעילות גדל, יש עלייה בסיכון למחנק אשראי. בנוסף,

⁵ הסבר מפורט לאופן בניית המשתנה מופיע בנספח 3

נמצא קשר חיובי בין ותק העסק למחנק אשראי - ככל שהעסק "צעיר" יותר יש סיכון גבוה יותר שיהיה במחנק אשראי. גודל עסק גם הוא משפיע על הסיכוי למחנק אשראי, ככל שהעסק גדול יותר יש סיכוי נמוך יותר שהוא יהיה במחנק אשראי. בהקשר של מגדר, הסבירות שעסק יהיה במחנק אשראי גבוהה יותר אצל גברים, אולם תוצאה זו לא נמצאה מובהקת.

תרשים 12: מודל רב משתני לניבוי מחנק אשראי⁶

(1) משתנה מספר עובדים בעסק בקבוצות של 10, 1-10, 11-20

מאפייני המודל הסטטיסטי

לצורך בניית המודל נבחרה קבוצת ייחוס, שאליה מושוים שאר העסקים בסקר. קבוצת הייחוס כוללת עסקים עם המאפיינים הבאים: (1) היקף הפעילות של העסק עלה, (2) הותק של העסק מעל 10 שנים, (3) העסק מנוהל על ידי אישה. תוצאות המודל הסטטיסטי מוצגות בטבלה א. בטבלה זו, בטור "מחנק אשראי", כאשר המקדם גבוה אפס, המשמעות היא שיש קשר חיובי בין המשתנה הנבחן למחנק אשראי, ואילו כאשר המקדם קטן מאפס, יש קשר שלילי. בטור של מובהקות (סיכוי סטטיסטי לטעות), ערך קטן מ-0.1% פירושו מובהקות גבוהה מאוד (מסומן ב-***), ערך קטן מ-1% פירושו מובהקות גבוהה (מסומן ב-**), וערך קטן מ-5% פירושו מובהקות מספקת (מסומן ב-*).

⁶ נתוני המודל מוצגים בטבלה בנספח 4

נספח 1: מתודולוגיה

אופן חישוב משקלות לבניית מדגם מייצג

סקר אשראי 2022 הוא סקר טלפוני, והשתתפו בו 499 עסקים. כדי לבחון הבדלים בין עסקים בגדלים שונים ומענפי כלכלה שונים ניתן ייצוג יתר לענפי מסחר, ייצור ובנייה על חשבון ענף השירותים ולעסקים בינוניים וגדולים (5-19 ו-20+) על חשבון עסקים קטנים (0-4).

כדי להגיע למדגם מייצג בוצע תיקון (לצורך חישוב משוקלל בלבד) לפי קבוצות גודל העסק (מספר מועסקים לפי הדיווח של בעלי העסקים עצמם), תוצאות החישוב מוצגות בטבלה 71:

טבלה 1: אופן חישוב משקלות לבניית מדגם מייצג

סה"כ	בנייה	מסחר	שרותים	תעשייה	
					מספר משיבים במדגם
79	11	22	37	9	מעסיקים ללא מועסקים
171	19	55	69	28	מועסקים 1-4
160	28	40	58	34	מועסקים 5-19
89	17	19	33	20	מועסקים 20+
499	75	136	197	91	סה"כ
					התפלגות במדגם
	0.0220	0.0441	0.0741	0.0180	מעסיקים ללא מועסקים
	0.0381	0.1102	0.1383	0.0561	מועסקים 1-4
	0.0561	0.0802	0.1162	0.0681	מועסקים 5-19
	0.0341	0.0381	0.0661	0.0401	מועסקים 20+
					התפלגות באוכלוסייה
	0.0535	0.0667	0.4379	0.0170	מעסיקים ללא מועסקים
	0.0517	0.0677	0.1713	0.0167	מועסקים 1-4
	0.0169	0.0244	0.0456	0.0079	מועסקים 5-19
	0.0022	0.0049	0.0128	0.0029	מועסקים 20+
					שקלול לתיקון ההתפלגות
	2.42678	1.51226	5.90542	0.94184	מעסיקים ללא מועסקים
	1.35798	0.61453	1.23872	0.29676	מועסקים 1-4
	0.30126	0.30495	0.39249	0.11634	מועסקים 5-19
	0.06331	0.12885	0.19299	0.07156	מועסקים 20+

⁷ במקרים שבהם הנסקר לא השיב על מספר מועסקים, המידע הושלם ממאגר הנתונים של הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים.

שיעורי השבה לסקר

שיעורי ההשבה על הסקר עומדים על 3.9% ראיונות שהסתיימו בהצלחה, ו-3.4% נוספים השיבו שלא נזקקו להלוואה או להגדלת אשראי. התפלגות הסיבות העיקריות לאי-השבה: ב-47% מהמקרים לא ניתנה תשובה, 28.9% סירבו להשיב על הסקר, ב-7.5% מהמקרים הקו לא היה תקין, ב-5.8% מספר הטלפון היה של אדם פרטי ולא של עסק וב-3.5% מהמקרים מסיבות אחרות.

טבלה 2: אופן חישוב משקלות לבניית מדגם מייצג

סטטוס	סה"כ	%
סקר מלא	499	3.9%
לא זקוק להלוואה או הגדלת אשראי	431	3.4%
סה"כ מסרבים	3658	28.9%
אין תשובה	5937	47.0%
קו לא תקין	948	7.5%
לא עסק	728	5.8%
סיבה אחרת	440	3.5%
סכום כולל	12642	100%

נספח 2: אופן חישוב שיעור העסקים שנזקקו להלוואה ב-2022

בשנת 2022 צורפו סטטוס של לא נזקקו לאשראי עם מי שסרב לענות על השאלה - נבנה אומדן של מי שלא נזקק להלוואה על בסיס התפלגות 2021. הסטטוסים שנכללו בחישוב היו כל מי שסרבו להשיב במגוון אפשרויות סרוב, מי שלא נזקקו להלוואה ומי שמילאו את הסקר המלא. מי שמילאו את הסקר המלא ב-2021 וב-2022 הם כ-500 עסקים.

טבלה 3: אופן חישוב משקלות לבניית מדגם מייצג

2022 לאחר השלמת מספרים בהתאם להתפלגות 2021		2022		2021		
%	N	N	%	N		
100%	4589	4624	100%	4592	סה"כ	
11%	500	500	12%	533	סקר מלא	
9%	431	81253	9%	428	לא זקוק להלוואה או הגדלת אשראי	
80%	3658		2871	79%	3631	סה"כ מסרבים ⁹

לאחר חישוב נמצא שמתוך ה-431 1253 לא נזקקו להלוואה (34%), יחס זה נלקח בחשבון בפילוח לפי ענף ולפי גודל עסק תחת ההנחה שההתפלגות אחידה בכל ענף ובכל גודל עסק. על פי חישוב זה מכלל העסקים ב-2022 54% נזקקו לאשראי.

⁸ לא נזקק למימון/ מסרב לענות/ לא יודע

⁹ מסרבים כוללים - מי שסרב, ביקש לחזור מאוחר יותר, נותק באמצע, ניתק באמצע - מבקש לחזור מאוחר יותר.

נספח 3: הסבר לאופן בניית משתנה מחנק אשראי

טבלה 4: אופן חישוב משקלות לבניית מדגם מייצג

דרגת מחנק אשראי	האם קיבל את המימון שהיה צריך?	בהשוואה לשנה שעברה האם בשנה הנוכחית כמות האשראי בפועל	האם בשנה הנוכחית העסק צריך שינוי באשראי בהשוואה לשנה שעברה	האם היה זקוק לסיוע במימון בשנה האחרונה
1	כן	ללא שינוי	ללא שינוי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
1	כן	עלתה	ללא שינוי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
1	כן	ירדה	פחות אשראי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
1	כן	עלתה	יותר אשראי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
1	כן	ללא שינוי	ללא שינוי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
1	חלקית	עלתה	ללא שינוי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
1	כן	עלתה	ללא שינוי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
1	כן	ירדה	פחות אשראי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
1	כן	ללא שינוי	פחות אשראי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
1	כן	עלתה	יותר אשראי	כן, קיבלתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת
1	כן	ללא שינוי	ללא שינוי	כן, קיבלתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת
1	חלקית	עלתה	ללא שינוי	כן, קיבלתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת
1	כן	עלתה	ללא שינוי	כן, קיבלתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת
1	כן	ללא שינוי	פחות אשראי	כן, קיבלתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת
2	חלקית	ללא שינוי	ללא שינוי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
2	כן	ללא שינוי	יותר אשראי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
2	חלקית	עלתה	יותר אשראי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
2	כן	ירדה	ללא שינוי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
2	חלקית	ללא שינוי	ללא שינוי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
2	כן	ללא שינוי	יותר אשראי	כן, קיבלתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת
2	חלקית	עלתה	יותר אשראי	כן, קיבלתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת
2	חלקית	ללא שינוי	ללא שינוי	כן, קיבלתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת
3	כן	ירדה	יותר אשראי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
3	כן	עלתה	יותר אשראי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
3	לא	ללא שינוי	ללא שינוי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
3	לא	עלתה	ללא שינוי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
3	כן	ירדה	יותר אשראי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
3	חלקית	ללא שינוי	יותר אשראי	כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי
3	חלקית	ללא שינוי	יותר אשראי	כן, קיבלתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת
3	חלקית	ירדה	ללא שינוי	כן, קיבלתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת
4	חלקית	ללא שינוי	יותר אשראי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
4	חלקית	עלתה	יותר אשראי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
4	לא	עלתה	יותר אשראי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
4	חלקית	ירדה	יותר אשראי	כן, קיבלתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת
5	לא	עלתה	ללא שינוי	כן, אך לא קיבלתי הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי
5	לא	ללא שינוי	פחות אשראי	כן, אך לא קיבלתי הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי
5	לא	ירדה	יותר אשראי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
5	לא	ללא שינוי	יותר אשראי	כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת
6	לא	עלתה	יותר אשראי	כן, אך לא קיבלתי הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי
6	לא	ללא שינוי	ללא שינוי	כן, אך לא קיבלתי הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי
6	לא	ירדה	פחות אשראי	כן, אך לא קיבלתי הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי
7	לא	ללא שינוי	יותר אשראי	כן, אך לא קיבלתי הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי
7	לא	ירדה	ללא שינוי	כן, אך לא קיבלתי הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי
8	לא	ירדה	יותר אשראי	כן, אך לא קיבלתי הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי

דרגת מחנק האשראי היא משתנה דירוג שמקבל ערכים בין 1 ל-8. ניתן לראות את הדירוג בטבלה 4 למעלה, ולראות הסבר למשתנה בטבלה 5 למטה. הערך הנמוך ביותר (1) משמעותו שאין לעסק מחנק אשראי, וככל שעולים בדרוג עולים ברמות מחנק האשראי של העסק עד ל-8 שמייצג עסקים עם מחנק אשראי גבוה מאוד. משתנה זה נבנה משילוב של תשובות מארבעת השאלות שמסייעות להבין האם העסק נמצא במחנק אשראי: כמה אשראי העסק היה צריך? ומה כמות האשראי שלו בפועל? איזה מימון הוא קיבל? והאם קיבל את מלוא המימון שביקש או רק חלק מהמימון?

טבלה 5: הסבר לאופן דירוג מחנק אשראי

דרוג	פירוש הדירוגים	הסבר על בניית הדירוגים
1	אין בעיית מחנק	העסק קיבל הלוואה, מסגרת אשראי או שניהם, לא נראה שהיה צריך יותר אשראי ממה שהיה לו בפועל, וקיבל את המימון שהיה צריך
2	אין בעיית מחנק, אך אולי תמהיל אשראי לא מדויק	העסק קיבל הלוואה, מסגרת אשראי או שניהם, לא נראה שהיה צריך יותר אשראי ממה שהיה לו בפועל, אך טען שלא קיבל את כל המימון שרצה, או שקיבל את מה שרצה, אבל עדיין היה מעוניין ביותר
3	העסק קיבל פתרון לא אופטימלי	העסק קיבל הלוואה, מסגרת אשראי או שניהם, אולם נראה שהפתרון לא אופטימלי, לא עונה באופן מלא על הצורך שלו, או שלא קיבל את מה שביקש באופן מלא
4	העסק קיבל פתרון לא מתאים (פחות טוב מ-3)	העסק קיבל הלוואה, מסגרת אשראי או שניהם, אולם נראה שהפתרון לא אופטימלי, לא עונה באופן מלא על הצורך שלו, או שלא קיבל את מה שביקש באופן מלא
5	פתרון לא מתאים שיוצר לעסק קושי עסקי	העסק קיבל רק הגדלה של מסגרת האשראי אולם נראה שהיה צריך הלוואה, או פתרון עסקי טוב יותר והעסק לא הצליח לקבל את הפתרון. הקטגוריה כוללת גם עסקים שלא קיבלו לא הגדלה של מסגרת האשראי ולא הלוואה, אך לא נראה שהם צריכים הגדלה של כמות האשראי מעבר למה שיש להם.
6	מחנק אשראי בינוני	העסק לא קיבל הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי, הוא צריך יותר אשראי ונראה שהצליח להגדיל אותו למרות שלא קיבל את המסגרת שביקש
7	מחנק אשראי גבוה	העסק לא קיבל הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי, הוא צריך יותר אשראי ממה שיש לו בפועל, אולם רק בדרגה אחת (לדוגמה, צריך את אותה כמות של אשראי, אולם כמות האשראי בפועל ירדה)
8	מחנק אשראי גבוה מאוד	העסק לא קיבל הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי, העסק צריך יותר אשראי ממה שיש לו בשתי דרגות (לדוגמה, צריך יותר אשראי וכמות האשראי בפועל ירדה)

נספח 4: תוצאות המודל הסטטיסטי

טבלה א מציגה את תוצאות המודל הסטטיסטי כאשר המשתנה הנבדק הוא: מחנק אשראי, והמשתנים המפורטים בטבלה הם הגורמים שהשפעתם על מחנק האשראי נבדקה.

טבלה 5: הגורמים המשפיעים על מחנק אשראי (רגרסיה לינארית)

<i>p</i>	מחנק אשראי <i>CI</i>	<i>Estimates</i>	<i>Predictors</i>
0.009	0.16 – 1.16	0.66 **	היקף פעילות עסקית ללא שינוי
<0.001	0.43 – 1.44	0.93 ***	היקף פעילות עסקית ירדה
0.422	-0.33 – 0.78	0.23	מגדר = גברים
0.041	-0.29 – -0.01	-0.15 *	מספר עובדים בעסק
0.007	0.24 – 1.54	0.89 **	שנות פעילות העסק עד 3 שנים
0.073	-0.05 – 1.12	0.53	שנות פעילות העסק מעל 3 שנים ועד 6 שנים
0.668	-0.43 – 0.67	0.12	שנות פעילות העסק מעל 6 שנים ועד 10 שנים
	405		Observations
	0.075 / 0.059		R ² / R ² adjusted

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

נספח 5: שאלון

סקר הלוואות 2022 – עסקים קיימים

פתיח:

שלום, שמי _____ ואני מתקשר/ת מטעם הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה.

אפשר לדבר בבקשה עם אחד המנהלים בעסק או בעליו?
אנו עורכים סקר קצר בנוגע לאפשרות של עסקים לקבל אשראי וזאת במטרה למצוא דרכים לסייע להם.

חשב לציין שהשאלון חסוי ולא יעשה שום שימוש בכל פרט מזהה שלך או של העסק.

שאלת סינון:

כמה מועסקים עובדים היום בעסק כולל בעלים ומנהלים?

א. לא יודע

ב. מסרב

ג. מעל 100 עובדים

ד. פרוט מספר המועסקים _____ לעגל כלפי מעלה + לא יודע/ מסרב

1. האם בשנה האחרונה היית זקוק **לסיוע במימון** עבור העסק שלך עבור נושאים כגון השקעה או הרחבה של הפעילות העסקית, מחסור בהון חוזר, בעיות בתזרים המזומנים או גישור על הפסדים בעקבות התפרצות נגיף הקורונה?

א. כן, לקחתי הלוואה לצורך כך וגם הגדלתי את מסגרת האשראי (עובר לשאלה 2).

ב. כן, קיבלתי הלוואה ולא הגדלתי את מסגרת האשראי (עובר לשאלה 2)

ג. כן, לא קיבלתי הלוואה אבל קיבלתי הגדלה של מסגרת האשראי (עובר לשאלה 4).

ד. כן, אך לא קיבלתי הלוואה ולא הגדלה של מסגרת האשראי (עובר לשאלה 7)

ה. לא נזקקתי למימון (מסיים את השאלון- יש לשמור את הסטטוס הזה בנפרד ממסרבים או מי שלא השיבו בכדי שניתן יהיה להעריך את שיעור העסקים שנזקקו להלוואה)

ו. מסרב (לא להקריא ולסיים את השאלון).

כעת אבקש שתתייחס בתשובותיך להלוואה המשמעותית ביותר שהייתה זקוק לה השנה עבור העסק. (כל מי שענה 1א או 1ב)

2. מהו גובה ההלוואה המשמעותית ביותר שנטלת בשנה האחרונה עבור העסק?

- א. עד 50 אלף ₪.
- ב. בין 50-150 אלף ₪.
- ג. בין 150 ל-300 אלף ₪.
- ד. בין 300 ל-500 אלף ₪.
- ה. בין 500 אלף למיליון ₪.
- ו. מעל מיליון ₪.

3. לאיזה צורך עיקרי, מהצרכים הבאים, היית צריך את ההלוואה? (ניתן לענות על יותר מסעיף אחד)?

- א. למימון הרחבת הפעילות העסקית.
- ב. למימון עקב מחסור בהון חוזר או עקב בעיה בתזרים המזומנים (לדוגמה: לגשר על פער בין הכנסות ממכירות לבין תשלום לספקים).
- ג. למימון התאמות העסק לקורונה.
- ד. אחר (לא להקריא): (פרט) _____.

(כל מי שענה 1א או 1ג)

4. לאיזה צורך עיקרי, מהצרכים הבאים, היית צריך להגדיל את מסגרת האשראי? (ניתן לענות על יותר מסעיף אחד)?

- א. למימון הרחבת הפעילות העסקית.
- ב. סיכון למחסור בהון חוזר או בעיה בתזרים המזומנים (לדוגמה: לגשר על פער בין הכנסות ממכירות לבין תשלום לספקים).
- ג. התאמת העסק לקורונה.
- ד. אחר (לא להקריא): (פרט) _____.

5. בכמה אחוזים הגדלת את מסגרת האשראי?

- א. עד 25%.
- ב. בין 25% ל-50%.
- ג. בין 50% ל-100%.
- ד. מעל 100%.

6. איזו עוד מסגרת אשראי, שאינה בנקאית, יש לעסק?

- א. אין.
- ב. יש: _____.

מכאן כל מי שענו 1 א-ד (כל מי שהשיבו על כל השאלות)

7. כמה חשבונות עסקיים יש לעסק?
- לעסק אין חשבון עסקי, רק חשבון פרטי של בעל העסק
 - חשבון עסקי בבנק אחד
 - מספר חשבונות בבנקים שונים
 - מספר חשבונות בבנק אחד
 - אחר _____
8. מהם מקורות המימון אליהם פנית על מנת לקבל את ההלוואות בשנה האחרונה (להקריא תשובות, ניתן לענות יותר מתשובה אחת)
- מהבנק בו מתנהל חשבון העסק (עובר לשאלה 11)
 - מבנק אחר (שאיני מנהל בו את חשבון העסק) (עובר לשאלה 11 אם ענה גם על הקרן לערבות מדינה ואם לא עובר לשאלה 12)
 - מסולק או מאגד של כרטיסי אשראי (לדוגמה: כאל, ישראלכרט, גמא) (עובר לשאלה 12)
 - מגוף חוץ בנקאי אחר: פרט _____ (עובר לשאלה 9)
 - כסף פרטי (של בעל העסק, משפחה או חברים). (עובר לשאלה 12)
 - הקרן לערבות מדינה (עובר לשאלה 11 אם ענה גם מהבנק ואם לא אז לשאלה 13)
 - אחר: _____ (עובר לשאלה 10)
9. פרט _____ (עובר לשאלה 12)
10. פרט _____ (עובר לשאלה 12)
- לשאלה 11 מגיעים אם השיבו בשאלה 8 גם על סעיף א וגם על סעיף ו (גם בנק וגם הקרן לערבות מדינה)**
11. האם הלוואה שביקשת מהקרן לערבות מדינה, היא אותה הלוואה שציינת שביקשת מהבנק, או שמדובר בשתי הלוואות שונות?
- אותה הלוואה (עובר לשאלה 13)
 - שתי הלוואות שונות (עובר לשאלה 13)
12. מדוע לא פנית לקרן בערבות מדינה?
- לא שמעתי על הקרן בערבות מדינה.
 - פנית בעבר ולא הייתי מרוצה.
 - ההלוואה דרך הקרן אינה אטרקטיבית.
 - אחר: _____.

13. האם קיבלתם את המימון שהייתם צריכים?

- א. כן.
- ב. חלקית.
- ג. לא.
- ד. לא יודע (לא להקריא).
- ה. מסרב (לא להקריא).

14. לכמה גופי מימון שונים פנית בכדי לברר על תנאי הלוואה?

- א. אחד.
- ב. שניים (דלג לשאלה 16).
- ג. שלושה או יותר (דלג לשאלה 16).

15. מדוע לא פנית לעוד גוף מימון? (אחרי התשובה לדלג לשאלה 18)

- א. לא חשבתי שאוכל לקבל תנאים טובים יותר במקור אחר.
- ב. לא קיבלתי את המימון שהייתי צריך מהגוף הראשון וויתרתי (יפתח רק למי שענה ג' או ד' בשאלה 7).
- ג. מחסור בזמן.
- ד. פניתי לכסף פרטי שלי או של קרובים/משפחה.
- ה. אחר: _____.

16. מדוע פנית ליותר מגוף אחד?

- א. לא קיבלתי את המימון שהייתי צריך מהגוף הראשון.
- ב. קיבלתי חלקית את המימון שהייתי צריך והייתי זקוק לעוד.
- ג. ניסיתי לקבל תנאים טובים יותר עבור ההלוואה.
- ד. אחר: (לא להקריא) _____.

17. מאיזה גוף קיבלת את עיקר המימון? (ניתן לענות יותר מתשובה אחת).

- א. הבנק בו מתנהל חשבון העסק.
- ב. בנק אחר (שאיני מנהל בו את חשבון העסק).
- ג. הסולק (לדוגמה: חברת כרטיסי אשראי, גמא).
- ד. גוף חוץ בנקאי אחר: פרט _____.
- ה. כסף פרטי (של בעל העסק/ משפחה או חברים).
- ו. הקרן לערבות מדינה
- ז. אחר: פרט _____.

18. האם נעזרת ביועץ/רו"ח/איש מקצוע אחר על מנת לקבל אשראי? יועץ מטעם המעוף.

- א. יועץ
- ב. רו"ח.
- ג. אחר: _____
- ד. לא (דלג לשאלה 20).

19. מדוע השתמשת ביועץ/רו"ח/אחר (למי שענה שהשתמש באיש מקצוע)? קושי בהבנת תהליך האשראי.

- א. קושי בהמצאת מסמכים.
- ב. חוסר בזמן פנוי.
- ג. הבנק מחייב הגשה באמצעות יועץ בלבד
- ד. עובד עם רו"ח/יועץ באופן קבוע ללא קשר להלוואה
- ה. אחר: _____.

20. ביחס לשנת 2021 האם היקף הפעילות העסקית של העסק:

- א. עלה.
- ב. ירד.
- ג. ללא שינוי.
- ד. העסק כלל לא פעיל מתחילת המשבר
- ה. העסק הוקם רק ב-2022 (לא להקריא)

21. האם חשבת לסגור את העסק לצמיתות בשנה החולפת?

- א. כן.
- ב. לא.

22. בהשוואה לשנה שעברה, האם בשנה הנוכחית העסק צריך (לסוקר: 2022 לעומת 2021):

- א. יותר אשראי
- ב. פחות אשראי
- ג. ללא שינוי
- ד. לא יודע (לא להקריא)
- ה. מסרב (לא להקריא)
- ו. העסק הוקם רק ב-2022 (לא להקריא)

23. בהשוואה לשנה שעברה האם בשנה הנוכחית כמות האשראי בפועל (לסוקר : 2022 לעומת 2021) :

- א. עלתה
- ב. ירדה
- ג. ללא שינוי
- ד. לא יודע (לא להקריא).
- ה. מסרב (לא להקריא)
- ו. העסק הוקם רק ב-2022 (לא להקריא)

לצורך ניתוח סטטיסטי בלבד :

24. כמה שנים העסק קיים? _____ (לסוקר : לענות בשנים, לעגל כלפי מעלה). + לא יודע,

מסרב

25. מהו תחום פעילות העסק? לסוקר : להקריא סעיפים 1-5

- 1. שירותים.
- 2. מסחר קמעונאי
- 3. מסחר סיטונאי
- 4. ייצור.
- 5. בנייה.
- 6. אחר, פרט : < לא להקריא

לסיים, אנא דרג את שני ההיגדים הבאים :

לא יודע/ לא רלוונטי	בכלל לא מסכים	די לא מסכים	מסכים	מסכים מאוד	
					אני תופס את תהליך קבלת האשראי כתהליך מסורבל
					אני אתקשה להעביר מסמכים פיננסיים הקשורים לעסק שלי ללא עזרה חיצונית (לדוגמה : דו"ח כספי, דיווחי מע"מ, דו"ח תיאור פרויקט)

לסוקר – נא לסמן בבקשה את המגדר של הנבדק.

תודה רבה על שיתוף הפעולה, המשך יום נעים